

**Jak se dělá školní časopis**  
**aneb**  
**Školní časopisy pod lupou**

Návodný a prakticky zaměřený text „Jak se dělá školní časopis aneb Školní časopisy pod lupou“ vydala Základní škola, Mendelova v Karviné - Hranicích za podpory pražské nadace OSF v dubnu 1998. V jeho obsahu se nachází naše vlastní i získané zkušenosti z vydávání časopisů na školách v letech 1991 - 1997. Pojmenováváme možné problémy, které je nutné při vydávání časopisu na škole řešit, uvádíme návody jak je řešit a předcházet jim. (Součástí oficiálně vydané publikace je rovněž dlouhý seznam desítek titulů školních časopisů, které v současnosti naše základní škola v Karviné vlastní. Nechybí rovněž ukázka celého školního časopisu.)

Jelikož mají časopisy vydávané na všech stupních škol svá specifika, s nimiž nemáme vlastní zkušenosti, je tato publikace zaměřena na vydávání časopisů na školách základních. Většina problémů i námětů v ní zmiňovaných je však totožná či dobře aplikovatelná i do škol středních a do jejich časopisů.

# Obsah

Obsah .....	2
Autoři publikace.....	3
Předmluva .....	4
Několik vět úvodem .....	5
Co je vlastně školní časopis? .....	6
Proč vydávat (podporovat) na škole časopis? .....	8
Jak se dělá školní časopis? .....	10
Nutné podmínky pro existenci časopisu na škole .....	11
Ustavení redakce školního časopisu .....	12
Název školního časopisu .....	13
Obsah školního časopisu .....	14
Ankety a soutěže ve školním časopisu.....	15
Vnitřní uspořádání a sestavování časopisu .....	17
Vzhled a množení časopisu.....	18
Velikost nákladu a způsob distribuce školního časopisu .....	19
Jak často vydávat školní časopis? .....	20
Školní časopis není zadarmo.....	21
Práce s redakcí a cenzura školního časopisu.....	22
Schránka a nástěnka školního časopisu .....	24
Motivace pro zapojení žáků do tvorby školního časopisu .....	25
Využití počítačů k tvorbě školního časopisu .....	26
Ideální školní časopis .....	27
Největší problémy školních časopisů.....	28
I vydávání školního časopisu podléhá zákonům(r. 98!) .....	30
Kde hledat inspiraci pro školní časopis?.....	31
Možnosti další spolupráce škol vydávajících časopisy .....	32
Seznam školních časopisů.....	33
Doslov .....	34
Poděkování.....	35

## **Autoři publikace**

„Nadprůměrně naštvaní, nadprůměrně drsní, nadprůměrně nevzdělaní. Dýchají nadprůměrně hnusný vzduch, nadprůměrně pijí alkohol a v průměru umírají o pár let dříve než lidé z ostatních okresů...“ (Takto vylíčil lidi „tam z Karviné“ Jiří Karban v článku „Nedožiješ“ v časopisu Mladý svět.)

**Mgr. Pavel Wojnar** (nar. 1968 v Českém Těšíně)

Absolvent studia učitelství v oboru matematika - zeměpis na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci v roce 1991. Od roku 1993 učitel Základní školy, Mendelova v Karviné - Hranicích a zároveň hlavní spolupracovník žákovské redakce školního časopisu „Mendelíček“. Hlavní organizátor několika putovních výstav školních časopisů v České republice, regionálního i celorepublikového pracovního setkání žákovských redaktorů a zainteresovaných pedagogů v Karviné, autor „Katalogu školních časopisů 1996“.

**Mgr. Bohumil Zmrzlík** (nar. 1956 v Přerově)

Absolvent Pedagogické fakulty Ostravské univerzity (obor český jazyk - občanská výchova) v roce 1979. Od roku 1989 pracuje jako ředitel Základní školy, Mendelova v Karviné - Hranicích. V roce 1991 zakladatel školního časopisu „Mendelíček“, kde byl hlavním spolupracovníkem žákovské redakce časopisu do roku 1993. Spoluorganizátor putovních výstav školních časopisů, regionálního i celorepublikového pracovního setkání žákovských redaktorů a zainteresovaných pedagogů v Karviné.

## Předmluva

Vážení,

pročítáte právě internetovou verzi útlé knížečky nazvané „Jak se dělá školní časopis aneb Školní časopisy pod lupou“, která **shrnuje naše vlastní i získané zkušenosti s vydáváním časopisu** během posledních několika let. Měla by být nejen stručným návodem k tvorbě vlastního časopisu na (především) základní škole, ale také, jak doufáme, dostatečnou inspirací a pobídkou pro všechny zájemce, aby se nebáli a zkusili to.

Už to, že jste tyto stránky vůbec otevřeli, svědčí o Vašem zájmu dozvědět se o školních časopisech něco více. Nebo se prostě potřebujete pouze utvrdit v tom, že Vám v této oblasti nic podstatného neuteklo. Ať už Vás tato problematika zajímá z jakýchkoli důvodů, v samotném obsahu zjistíte, že se pokoušíme **nejen pojmenovávat možné problémy**, které je nutné při vydávání časopisu na škole většinou řešit, **ale snažíme se uvádět rovněž návody „jak na to“**. Pokoušíme se tím co nejvíce usnadnit všem současným či budoucím tvůrcům těchto časopisů jejich práci. Prioritou by totiž vždy mělo být umět problémům předcházet a jednoduše se jim (pokud to jenom trochu jde) vyhýbat.

Cílem rozhodně není vnucovat komukoliv naše zkušenosti a názory, vodit příliš za ručičku. Uvádíme sice také řadu na první pohled detailních informací (např. konkrétní anketní otázky pro časopis), ale vždy se snažíme ponechat čtenářům **dostatek prostoru pro hledání vlastních cest**.

Jednotlivé kapitoly by bylo možné jistě sestavit rovněž v jiném pořadí, než jsme se rozhodli my. Všechny jsou však spolu natolik provázány, že určit jejich jediné správné pořadí (pokud to je vůbec možné) nebylo pro tuto publikaci rozhodující.

Věříme, že se tato publikace stane nejen vítaným konkrétním rádcem a vhodným inspiračním zdrojem pro méně zkušené (či teprve vznikající) školní časopisy. Měla by se rovněž stát dobrým podkladem k vnitřní diskusi pro již zavedené školní časopisy. Snad i jim může pomoci posunout se o kousek dál.

**Pavel Wojnar & Bohumil Zmrzlík**

## Několik vět úvodem

Ve školním roce 1999/2000 již devátým rokem vydáváme na naší Základní škole v Karviné - Hranicích vlastní časopis. Že to není vůbec snadná záležitost a kolik to vyžaduje úsilí, vědí pouze ti, kteří se o to již sami někdy v minulosti pokoušeli či pokoušejí právě nyní.

Od samého počátku existence našeho školního časopisu jsme hledali kontakty s časopisy na jiných školách, protože nás nesmírně zajímalo, jak to dělají jinde. Po nesmělých začátcích spolupráce s blízkými školami jsme se rozhodli oslovit i ty vzdálenější. Získávané informace jsme si nenechávali pouze pro sebe, ale předávali neustále novým a novým zájemcům o problematiku školních časopisů.

Kromě řady článků propagujících vydávání časopisů na školách především v pedagogickém tisku se nám podařilo v uplynulých několika letech uspořádat několik putovních výstav školních časopisů po celé republice. Během té největší putovalo od září 1996 do června 1997 po 38 městech České republiky několik stovek námi nashromážděných časopisů z více než 150 škol!

Jaký hlad je po informacích a zkušenostech z této oblasti, dokázal obrovský zájem o „Katalog školních časopisů 1996“, který jsme (ve spolupráci s ostravskou tiskárnou Grafie) v létě 1996 připravili, po němž se doslova jen zaprášilo. Mimořádný zájem je rovněž o jakákoliv setkání žakovských redaktorů a zainteresovaných pedagogů, kde se předávají získané zkušenosti a zároveň hledají ty nové úplně nejrychleji. Takováto setkání na regionální úrovni organizovala v minulosti nejen naše škola. Tvorba školního časopisu se rovněž začíná objevila jako jedna z dílen na některých regionálních akcích PAU.

Proto jsme přivítali možnost zorganizovat v listopadu 1997 **celorepublikové pracovní setkání tvůrců školních časopisů**, které finančně zajistila pražská nadace Open Society Fund. Ačkoliv by se jistě našlo několikánásobně více zájemců o toto setkání, zúčastnilo se ho nakonec z finančních i organizačních důvodů „pouze“ sedm desítek reprezentantů 22 základních škol z celé republiky. Vedle workshopů pro žakovské redaktory probíhaly paralelně nejrůznější aktivity dospělých, kteří se na svých školách na vydávání časopisu podílejí. Po celé čtyři dny, kdy akce probíhala, se debatovalo o všem, co tato práce přináší, předávaly se vzájemně zkušenosti, řešily se problémy, hledala inspirace.

Poznatky z těchto diskusí rozšířily naše dosavadní znalosti o tvorbě školního časopisu, které máme jak z vlastních zkušeností, tak také z předchozích akcí a zejména z téměř tisícovky časopisů z různých (především) základních škol, které v současnosti vlastníme. Dále navíc rozvíjíme naši spolupráci s několika zahraničními školními časopisy a zajímáme se rovněž o časopisy historické, vydávané na školách již před mnoha lety.

I přesto se však nedomníváme, že právě my na naší „Mendelce“ v Karviné víme o časopisech na školách úplně vše. Nemyslíme si, že jsme to my, kdo znají ten pravý a jediný recept, s kterým by jakákoliv škola mohla už zítra začít dlouhodobě vydávat vlastní časopis. A už vůbec si nemyslíme, že je to možné bez jakýchkoliv problémů. Věříme však, že stojí za to všechny námi dosud získané informace a zkušenosti sepsat a umožnit do nich nahlédnout všem zájemcům.

Předkládáme Vám tedy alespoň to základní, co jsme o fungování časopisů na (základních) školách dosud zjistili, a je jen na samotných čtenářích, zda a jakým způsobem s dalšími řádky naloží. Pokud bude výsledkem vznik (další prodloužení) či jakákoliv jiná podpora života nějakého školního časopisu, pak čas, který jsme tomu věnovali nelze považovat za ztracený.

Žijeme dnes v době televize, videa, hracích automatů, počítačových her, ale i šíření drog. Jsme přesvědčeni, že každá minuta, kterou mládež prožije nad něčím pozitivnějším - například nad přípravou a následnou tvorbou vlastního školního časopisu, opravdu **stojí za to, aby se myšlenka vydávání školních časopisů podporovala a propagovala.**

## Co je vlastně školní časopis?

Na to existuje jednoduchá odpověď. Je to každá **tiskovina, kterou si na nejrůznějších typech škol dokáží její tanní autoři připravit**. Na rozdíl od časopisů třídních, které si připravují jen užší kolektivy a lze je připravovat „celkem snadno“, oslovují časopisy školní daleko širší čtenářský okruh a jejich pravidelnější vydávání je mnohem pracnější a náročnější. (Mimochodem právě z časopisu třídního, nebo spojením několika z nich, může časopis školní rovněž vzniknout.) Školní časopisy dnes najdeme na všech známých typech škol, na některých školách dokonce i více než jeden.

### ČASOPISY MATEŘSKÝCH ŠKOL

Cílem vydávání časopisů ve školách mateřských je seznamovat rodičovskou veřejnost s děním na škole, ale také předávání rad, zkušeností a námětů na činnost s dětmi, které mohou rodiče následně uplatnit při výchově svých ratolestí. Přestože jsou tyto časopisy zcela v rukou učitelek těchto předškolních zařízení a spolupracují případně i rodiče, neměly by v těchto miničasopisech - vedle omalovánek, říkanek, písniček pro děti - chybět už i první samostatné dětské příspěvky - obrázky. Vlastní časopis představuje pro každou mateřskou školu, která se do jeho tvorby pustí, sice netradiční, ale na mnoha místech naší republiky již osvědčenou formu spolupráce školy a rodiny.

### ČASOPISY ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Zatímco v mateřských školách jsou jedinými tvůrci časopisů učitelky a vychovatelky, na školách základních je již vliv samotných školáků na vzhled i obsah časopisů výrazný. Někde pomáhají žáci učitelům, jinde je tomu právě naopak, žáci si vydávají školní časopis s pomocí a radami dospělých. Překážkou pro vydávání časopisu není ani „jinakost“ základní školy. Časopis lze úspěšně vydávat na škole státní i soukromé, úplné či malotřídce, nebo třeba na škole zvláštní. (Z dopisu paní učitelky Renáty Sedláčkové z 1. ZvŠ v Plzni: „... Lidé si často neuvědomují, jak hluboký citový život se skrývá v dušičce mentálně retardovaného děcka. To chceme ukazovat i v našem časopisu. Proto je někdy odlišný od základních škol. Snažíme se působit citově, s láskou, s ohledem na nejrůznější typy poruch a vad.“)

### ČASOPISY STŘEDNÍCH ŠKOL

Školní časopis na střední škole již „zcela“ ovládají samotní studenti. Zatímco do časopisů na školách základních přispívají žáci „masově“ a většinou pod bedlivým okem pedagogů a jde tam vlastně o „hru na novináře“, na školách středních časopisy připravují již vyzrálé studentské osobnosti s viditelnou snahou nejen bavit a „poučovat“, ale především vyslovit se, komentovat, ovlivňovat. Pro studentské redaktory není zakázaných témat, přichází čas i na politiku, recenze a kritiky.

Školní časopis v rukou studentů se stává také neúprosným „zrcadlem“ nejen pro pedagogy školy, což jistě ne každý z nich s nadšením vítá, a svět dospělých vůbec, ale také „sebezrcadlem“ pro samotnou mladou generaci. Na druhou stranu umožňuje časopis na střední škole také dospělým obhajovat své názory a vést „mezigenerační dialog“, a to nejen formou anket a rozhovorů.

### ČASOPISY VYSOKÝCH ŠKOL

Také na škole vysoké lze samozřejmě vlastní časopis vydávat. Od těch výše zmiňovaných ho odlišuje především jeho samotný tvůrce a zakladatel, vysokoškolský student. Ten se totiž - pokud opravdu chce - dokáže sám postarat nejen o obsah a vzhled vysokoškolského časopisu, ale také o jeho tisk, distribuci i financování.

Jelikož mají časopisy vydávané na všech stupních škol svá specifika, s nimiž nemáme vlastní zkušenosti, je tato publikace zaměřena na vydávání časopisů na školách základních. Většina

problémů i námětů v ní zmiňovaných je však totožná či dobře aplikovatelná i do škol středních a do jejich časopisů.



## Proč vydávat (podporovat) na škole časopis?

Důvodů pro vydávání školního časopisu je celá řada. Pokud vám jde ve vaší škole o **celistvý rozvoj osobnosti dítěte**, jeho kultivaci, otevírání všech možností, které v něm jsou, jestliže kladete mezi hlavní cíle vašeho vyučování kromě vědomostí rovněž postoje a dovednosti žáků, včetně dovednosti pracovat s informacemi, komunikovat s lidmi a tvořivě přistupovat k problémům, pak jistě oceníte možnosti, které se vydáváním časopisu na škole objevují.

Smysl školního časopisu je zcela jiný než smysl běžného dětského časopisu. (Ostatně pokud by byl stejný, nemohl by školní časopis z mnoha důvodů vůbec v konkurenci s dětskými časopisy obstát.) Žáci jej kupují a čtou z toho důvodu, že je to **časopis právě jejich školy**. Tím, že je tvořen samotnými žáky pro žáky, se na škole buduje zdravá tvořivá atmosféra, posiluje se soudržnost všech žáků, jejich hrdost na jejich školu i pocit ztotožnění se s jejími pozitivními cíli. Školní časopis se snaží své čtenáře nejen pobavit a zaujmout, ale také poučit a vzdělávat. Pro učitele, ale i rodiče se časopis stává přirozeným zdrojem informací o zájmech, potřebách, ale i potížích dětí. Mezi nejruznějšími příspěvky se v něm mohou objevit i články o aktuálních problémech, s nimiž se děti potýkají (kouření, drogy, násilí, šikana, kriminalita), jejichž osvětlování a řešení přímo ve vyučovacím procesu mohou žáci někdy pociťovat jako nepříjemné poučování a mentorování, které tak nemají rádi.

Díky časopisu jsou **do aktivní role** stavěni téměř **všichni žáci školy**, neboť svůj časopis a v něm články o sobě a svých kamarádech (navíc napsané jejich spolužáky, které osobně znají) čtou s velkým zájmem. Vždyť co jiného si v dnešní počítačově televizní době žáci sami od sebe přečtou, než „dílko“, které vytvořil někdo jim známý a na kterém se mají možnost sami podílet! Často jsou do jeho působení vtaženi i celkově pasivnější děti prostřednictvím nejruznějších soutěží publikovaných v časopise, zvláště když jsou ti úspěšní (třeba pouze na základě losování přinášejícího každému účastníku stejnou šanci) odměněni a jejich jména zveřejněna. Každé z těchto zpočátku méně iniciativních dětí se může časem stát dopisovatelem a tedy přímým spolutvůrcem časopisu.

Základním a velmi cenným motivem pro tyto **děti, které** časopis nejen čtou, ale rovněž do něj **aktivně přispívají**, se postupně stává samotná radost ze smysluplného tvořivého jednání. I těm, kteří do něj přispějí ojedinele, přináší prožitek - třeba jen malého - úspěchu. Možnost veřejně prezentovat své názory, vidět je vytištěny, posiluje na jedné straně u dětí jejich sebevědomí, na straně druhé napomáhá ke kritičtějšímu postoji k informacím, k menší manipulovatelnosti a k většímu spoléhání se na svůj vlastní úsudek. (Tento podvědomý proces ztráty respektu k tištěným informacím nazýval významný představitel francouzského alternativního školství C. Freinet, který byl velkým propagátorem školních časopisů, „demytizací tištěného slova“.) Navíc je tak díky časopisu zcela přirozeným způsobem možno objevit u dětí jejich specifické schopnosti, literární či výtvarný talent, který je pak možno prostřednictvím práce pro časopis dále nenásilně a smysluplně rozvíjet.

Z žáků, kteří k tvorbě časopisu nejvíce inklinují, se pak na školách zpravidla vytváří jakási **redakční rada** podílející se velmi aktivně a často i velmi samostatně na přípravě jednotlivých čísel časopisu. Při této redakční činnosti mohou žáci uplatnit i své organizační schopnosti, je tu dále rozvíjena nejen jejich tvořivost a aktivita, ale také takové vlastnosti jako je samostatnost, cílevědomost a zodpovědnost. Děti se tu pravidelně setkávají s prožitkem vlastní seberealizace.

**Pro pedagogy a ostatní zaměstnance školy** přináší vydávání školního časopisu ještě navíc další výhody. Dává jim často (záleží na míře otevřenosti časopisu) cennou zpětnou vazbu, mohou se v něm dozvědět mnoho o tom, jak je jejich žáci vnímají a jak přijímají jejich práci. A naopak prostřednictvím nejruznějších anket a rozhovorů se zase stávají svým žákům bližšími, dochází tak (jak to obrazně vyjádřil jeden z účastníků našich workshopů) k „polidštění osobnosti učitele v očích žáků“. Nejvíce však získává ten pedagog, který se tvorbě školního časopisu s dětmi přímo věnuje. I jemu totiž může přinášet radost a pro mnohé učitele tolik žádoucí pocit seberealizace.

Školní časopis se v neposlední řadě stává **zdrojem informací** o všech akcích školy i o jejím každodenním běžném životě. Propaguje práci školy mezi rodiči i v širší veřejnosti. A tak často putují jednotlivá čísla ke starostům obce, na školské úřady, na českou školní inspekci či za sponzory školy. Své školní časopisy si vyměňují spřátelené školy z celé republiky, v současnosti jsou posílány některé tituly i za hranice našeho státu. O vydávání školních časopisů rovněž často informují regionální noviny a další média, čímž přispívají k budování image té či oné konkrétní školy, a navíc zlepšují obraz českého školství v očích veřejnosti vůbec.

**Důvodů k vydávání vlastního školního časopisu je tedy jistě spousta.** (A to se nám určitě nepodařilo vyjmenovat je všechny.)

## **Jak se dělá školní časopis?**

**To se musí nejdříve najít nějaký šilený nadšenec, který to začne.** Nemusí si být vůbec vědom toho, co takový školní časopis pro školu znamená, nebo naopak plně chápe, jak může časopis změnit postupně celou školu, její atmosféru. Nejčastěji je jím učitel, může to však být i ředitel školy. (Přitom platí, že tvorbu časopisu nelze v žádném případě někomu nařizovat!) Známe dokonce několik škol, kde iniciátorem vzniku časopisu byl rodič, těmi nadšenci mohou být i žáci. Pak tento člověk hledá spolupracovníky. Pokud je on sám učitel, velmi brzy pozná, že děti do spolupráce nelze nutit, že je redaktořina musí bavit. Pokud je to žák, tak smekněme klobouk, když vytrvá.

**Čím více aktivních spolupracovníků, tím lépe.** Kromě stálých redaktorů, kteří se mohou scházet pravidelně (nebo nepravidelně dle předchozí dohody) mimo vyučování, či pracují v rámci některého (volitelného či nepovinného) předmětu, by se rozhodně měli aktivizovat i další žáci školy. Rozhodně je však třeba, aby kdokoli z nich měl do časopisu vždy přístup. Dá se například použít schránka, do níž může každý žák vhodit svůj příspěvek, nebo je zveřejněn „styčný redaktor“, jemuž děti mohou své příspěvky předávat. Dobře se osvědčují různé soutěže, samozřejmě co nejvíce propagované. Motivující je soutěž o žáka, kterému je otištěno ve školním roce nejvíce příspěvků, soutěž o šťastlivce vylosované z žáků, kteří alespoň jednou za rok poskytli svůj příspěvek, soutěž o neaktivnější dopisovatelskou třídu... Tyto děti mají možnost od počátku ovlivňovat vše důležité, vždyť školní časopis ve všech svých podobách a nuancích je především jejich časopisem. Největší diskuse se zřejmě povedou o náplni časopisu, o jeho rubrikách, o grafické úpravě, o vzhledu titulní strany apod. Ikdyž se později ukáže, že se názory na tyto otázky vyvíjejí, že se časopis číslo od čísla mění, jsou tyto první okamžiky velmi důležité, neboť se při nich vytvářejí pravidla spolupráce, ujasňuje se dělba činností mezi dospělým a jednotlivými dětmi. Ideální by samozřejmě bylo, aby většinu činností vykonávaly děti samy.

**A pak již vše stačí pouze napsat rukou, nebo na stroji, nebo dokonce na počítači do vybraného formátu, oživit nějakými obrázky či kresbami a rozmnožit.** Alespoň jeden výtisk pro každou třídu. (Ba ani to není nutné, jsou školy, kde časopis putuje ze třídy do třídy, nebo jej vždy vystaví na některé z chodeb školy). Lépe však je mít výtisků více - pro každého zájemce. V tom případě se musí za časopis platit. Ne, nebojte se, nikdo se tím neobohatí, naopak rozmnožování je vždy ztrátové. Takže je nutné najít nějakého sponzora. Nebo zaplatí ztrátu SRPDŠ, či škola?

**A časopis je na světě.** Jeho vydání je svátek. Chyby se odpouštějí - příště jich bude méně. Děti čtou i pod lavicí, takže lépe je využít časopis třeba v hodině čtení. A žáci čtou básničky i prózu svých kamarádů, spolužáků, a dokonce i své vlastní. Z časopisu!

### **A PAK JE TŘEBA VYDRŽET.**

Především pro ty čtenáře, kteří by se o nějaký časopis na své škole chtěli teprve nyní pokusit, ale snad i pro ty, kteří již mají nějaké vlastní zkušenosti s vydáváním školního časopisu, bude asi vhodné zastavit se u některých skutečností podrobněji a upozornit na různá úskalí spojená s vydáváním těchto tiskovin.

## Nutné podmínky pro existenci časopisu na škole

Čím se liší školy, na kterých časopisy dobře fungují, a ty ostatní, kde se časopisům příliš nedaří? Jsou to rozdílná technická vybavení škol, která jsou hlavní brzdou při vydávání školních časopisů? Hraje v tom nějakou roli velikost školy, nebo „jiní rodiče“ a vůbec okolí školy? Ne, rozhodně ne. Názory typu: „Vám se to pracuje, když už máte počítače,“ nejsou žádnou výjimkou. Kdyby autoři těchto výroků tušili, o kolik práce navíc je třeba provést (a především umět!) s využitím počítačů, jistě by se, a to s velikým nadšením, pustili do ručního sestavování školního časopisu ještě dnes!!! Samozřejmě, že se školní časopis lépe vydává s nějakým bohatým tatínkem (sponzorem), či maminkou - tiskařkou v zádech. Krásný časopis však může vycházet i na malé (venkovské) škole, kde nejen počítač, ale třeba i výkonnou kopírku viděli (doufejme, že pouze zatím) jen na obrázku a kde se rodiče ke škole znají jen týden před vysvědčením.

Tím **rozhodujícím a určujícím faktorem pro vydávání školního časopisu jsou lidé ve škole**, její vnitřní atmosféra. S iniciativou založit na škole časopis mohou přijít i samotní žáci. Pokud však na škole nenajdou podporu v někom z dospělých (samotná účast některého z rodičů zpravidla nestačí), nemívá takový časopis příliš dlouhého trvání. **Pokud má časopis skutečně fungovat po nějaké delší časové období, je spoluúčast někoho z pedagogického sboru u časopisu nutností.** Měla by škola k této činnosti (její vedení) své kantory nějak motivovat? To určitě ano. **Je výhodnější, když na škole vychází časopis s podporou vedení.** Rozhodně se to však nedá někomu nařizovat! (Nechce se věřit, že by školy někde mohli vést lidé, kteří na poradě jen stroze oznámí, že školní časopis bude s žáky připravovat ten a ten!) Školní časopis však lze s žáky vydávat i v případě, že není zřetelně uznávanou prioritou školy. **Postačující bývá, když je o přínosu školního časopisu přesvědčen aspoň jeden učitel.** Převážně si totiž dokáže vedení školy a většinu ostatních kantorů časem získat na svou stranu. Zvláště, když všechno dělá (skoro) sám a po nikom nic nechce.

Současná praxe ukazuje, že za školním časopisem stojí převážně jeden kantor či vychovatelka školní družiny (školního klubu). Tam, kde k sobě tento člověk dokázal najít ještě nějakého dospělého pomocníka, mají výhodu. Přitom vůbec **není nutností, aby se hlavním iniciátorem vzniku časopisu na škole stal některý češtinář**, nebo někdo znalý počítačové techniky, i když ti k tomu mírají nejbližší. Stejně tak není práce u školního časopisu nijak limitována věkem. Přednost však rozhodně mají ti mladí duchem!

Že v případě školního časopisu **nelze nikoho zcela motivovat pouze penězi**, je naprosto jasné hlavně těm, kteří si tu práci někdy zkusili. Ze současných rozpočtů škol navíc není možné zaplatit (dobrého) kantora odpovídajícím způsobem (vzhledem k náročnosti a významu odváděné práce a dosaženému stupni jeho vzdělání) ani za jeho dopolední práci, takže jakákoliv řeč o nějakém zaplacení učitele za jeho práci kolem tvorby a vydávání časopisu na škole je v této souvislosti samozřejmě pouze trpce úsměvná. To však neznamená, že by se na jakýkoliv způsob odměňování této práce mělo zcela rezignovat, že by se k tomuto účelu neměly finanční zdroje vůbec hledat.

Takže, cože je tou nutnou podmínkou pro vydávání časopisu na škole? Nadšený člověk, který má vůli to zkusit, i když ještě nikdy nic podobného nedělal. Pokud je to schopný dospělý (pedagog), tak je velká pravděpodobnost, že čísel vyjde více.

## Ustavení redakce školního časopisu

Získat ty pravé lidi pro tvorbu školního časopisu není vůbec snadné, a přitom je to velmi důležité. Zájemců se jistě všude najde hodně, jenže najít kandidáty nejvhodnější, je věc zásadně jiná. Ideální je samozřejmě **konkursní řešení**, kde dostanou možnost všichni potenciální redaktoři. Je velmi pravděpodobné, že když už se někdo k vydávání časopisu na škole odhodlá, zná na ní alespoň několik vhodných kandidátů, které osobně ještě před konkursem osloví. Není však správné spojovat něčí účast v redakci školního časopisu s následnou známkou např. z jazyka českého! Podmínkou k úspěšnému „redaktorování“ rozhodně není prospěch žáků. Spíš naopak. „Hodné jedničkářky“ navštěvující hudebku, němčinu, aerobic atd. (prostě „všechny“ existující zájmové kroužky) nebývají většinou ty pravé... Dokonce ani předem deklarovaná orientace možných žakovských redaktorů na budoucí profesi novináře by neměla být jediným kritériem pro výběr žakovské redakce.

V každém případě by se nakonec **v redakci školního časopisu měli objevit jednotlivci s různými zájmy a předpoklady**. K tomu by mělo přispět i směřování konkursu. Je možné uspořádat „konkurs široký“, kde se kterýkoli jeho účastník také vyjádří, jaký časopis by právě on chtěl spoluutvářet a proč, a co by v časopise sám dělal. Nebo se dá přichystat „konkurs úzký“, ve kterém se hledají již redaktoři konkrétních dovedností a zájmů. (Např. schopný kreslíř či možný autor comicsu, tvůrce lušťovek a kvízů, sportovní redaktor, fotograf, počítačový znalec apod.)

**Jako nejvhodnější se jeví utvoření méně než desetičlenné žakovské redakce** (zhruba 6 - 8 členné). Lze sice mít i redakční radu početnější, obzvlášť, když je k tvorbě časopisu využít i některý volitelný předmět (v tom případě se tomu v podstatě ani nelze vyhnout), nebo když s redakcí spolupracuje více dospělých. Obecně však platí, že s rostoucím počtem žakovských redaktorů se zvyšuje také náročnost pro dělbu a celkovou organizaci práce na tvorbě školního časopisu! Přestože se žakovská redakce ustavuje vždy na začátku školního roku (ať už doplňujícím konkursem k „loňským redaktorům“, či dobráním nejschopnějších a nejpracovitějších mimoredakčních spolutvůrců časopisu), stálou redakci je samozřejmě možné i během školního roku dle objevujících se potřeb vhodně doplňovat či obměňovat.

## Název školního časopisu

Na první pohled nepodstatná a snadno vyřešitelná otázka. Jenže, pokud opravdu chcete, aby Váš časopis byl časopisem celé školy, aby jej čtenáři přijali od samého začátku skutečně za svůj (a to je zásadní podmínka, aby časopis dokázal naplňovat všechny možná pozitiva školních časopisů a vycházel v budoucnu „pravidelně“ pod tradičním stálým názvem!), je třeba najít takový **název, který by se líbil, byl originální a nebyl spojen jen se současnými tvůrci časopisu**. Jako ideální se v tomto případě jeví uspořádání ankety o nejlepší možný název časopisu. Z ankety by měly vzejít ty nejzajímavější nápady (tak 2 - 4), z nichž by byl konečný název školního časopisu vybrán v jakémsi „školním minireferendu“.

Nám se osvědčil následující postup: V prvním - ještě nepojmenovaném - čísle našeho školního časopisu byla doplňovačka, v jejíž tajence byl úkol, aby děti samy navrhly jeho název. Z neočekávaně velkého počtu návrhů pak redakční rada vybrala tři, které se jí líbily nejvíce, ty zveřejnila v druhém čísle a nechala o nich hlasovat. Náš časopis byl tedy pojmenován až od třetího čísla, zato jsme měli jistotu, že název Mendelíček se líbil většině našich aktivních čtenářů. Byl vybrán způsobem, který naznačil i cestu, jakou se chce náš časopis i dál ubírat. Cestou maximálního zapojování co největšího počtu žáků do jeho tvorby.

Možné názvy školních časopisů by se samozřejmě daly rozškatulkovat na ty spojené s názvem obce (její části) či ulice, kde se škola nachází, nebo spojené s jejím vzhledem či jinou zvláštností. Název školního časopisu může nějak vyjadřovat to, co chce hlavně obsahovat, čím chce čtenáře oslovovat, jak se tvoří nebo vypadá, komu je určen apod. **Názvem pro školní časopis však může být v podstatě cokoliv**, co dobře zní a dá se třeba i graficky pěkně zpracovat pro titulní stránku časopisu. Může jít o názvy jedno i víceslovné, nebo o zkratky vytvořené z námětů příliš dlouhých.

Že se dají pro školní časopis najít vedle těch obyčejných i skutečně velmi osobité názvy, se můžete snadno přesvědčit při letmém nahlédnutí do obsáhlého seznamu školních časopisů, který uvádíme v této publikaci v kapitole nazvané „Seznam školních časopisů“ (strany 34 - 39). A to samozřejmě neznáme úplně všechny již používané názvy!

## Obsah školního časopisu

Školní časopis může přinášet řadu zajímavých informací nejen z chodeb škol a jejich vnitřního každodenního života, ale třeba i z dění v samotné obci či městě. Na stránkách školních časopisů se mohou objevovat nejen názory, úvahy a komentáře na téma „naše škola“ či na témata obecně diskutovaná (mezilidské vztahy, životní prostředí, drogy...), příběhy skutečné (nejen ze školních akcí typu výlet, exkurze, návštěva divadla apod.) a vymyšlené - vycházející třeba i na pokračování, ale také řady rozhovorů (a to nejen s žáky, učiteli, či jinými zaměstnanci školy, ale třeba i se známými herci, zpěváky, moderátory, sportovci, politiky atd.). Své věrné čtenáře mají také nejrůznější testy, hádanky a rébusy, ankety, hitparády, soutěže o ceny, recepty, citáty, perličky z vyučovacích hodin, zajímavosti a záhady ze současného i historického světa zvířat a lidí. Ve školních časopisech by ale také neměly chybět sportovní i jiné výsledky žáků školy, vlastní lušťovky či verše, humor, obrázky, nebo třeba comicsy, horoskopy, inzeráty, vzkazy, přílohy... Prostě a jednoduše **vše, co si přejí nejen samotní tvůrci časopisu, ale především jeho čtenáři.** Stačí se jich zeptat v anketě: „Co by rozhodně nemělo chybět v našem školním časopisu?“ (Pokud už časopis vychází, tak „Co vám v našem školním časopisu nejvíce chybí?“) Nápadů je vždy tolik, že hlavním problémem následně zůstává, jak takový obsahově pestrý časopis v co nejkratším čase vytvořit.

Stručně řečeno ve školním časopisu by nemělo chybět zpravodajství týkající se školy a jejího okolí, literární a výtvarné pokusy žáků, žánr poučný i zábavný, a přitom by se ještě měl brát rovněž ohled na věk a strukturu čtenářů. Kolik procent čeho a pro koho nestojí za to rozhodně předem ani později zkoumat. Pánem zůstává v tomto ohledu čtenář, jehož požadavkům se tvůrci školního časopisu musí chtít nechtít alespoň přiblížit.

Podstatnou **rolí přitom hrají možnosti samotného školního časopisu** - jeho maximálně možný rozsah, formát, způsob množení apod. (Je samozřejmě nesmysl cpát do školního časopisu nějaké fotky, když z nich pak stará školní kopírka zachová jen černé fleky.) Důležité také je, **pro koho je časopis určen.** Například na nejmenší žáky základní školy lze pamatovat nějakou jednoduchou obrázkovou lušťovkou, spojovačkou, či omalovánkou. Lze pro ně dokonce připravovat i pravidelnou „přílohu pro nejmenší“... Pokud jde o zásadní informace pro rodiče žáků, ty je vhodnější jim předávat raději pomoci „zvláštních minizpravodajů“, které mohou být nejen aktuálnější, ale především by se měly dostat (na rozdíl od školního časopisu) zcela ke všem rodičům.

V každém případě by již z titulní strany časopisu mělo být patrné, o čím, kdy vydaný, jak drahý atd. (viz jakýkoliv prodávaný veřejný časopis) časopis jde. **Pod každým příspěvkem v něm by nemělo chybět jméno a věk (třída) jeho autora,** protože ne všichni čtenáři časopisu budou pocházet přímo ze školy. V „tiráži“ by se nemělo opomenout rovněž uvedení redaktorů a dalších tvůrců časopisu, způsob množení, náklad časopisu, adresa redakce apod. Přestože je možné ve školním časopisu zveřejnit občas také nějakou velmi zajímavou žákovskou práci vzniklou v hodině jazyka českého, anebo v některé z hodin žáky záměrně motivovat tím, že nejzajímavější výsledek jejich práce bude zveřejněn právě v časopise školy, měl by školní časopis být **tvořen převážně původními příspěvky** připravovanými jejich autory (ať už žáky, učiteli či kýmkoliv jiným...) speciálně pro časopis. Pouhý soubor zdařilých slohových prací je lepší vydat třeba formou sborníku na závěr školního roku. Také celých převzatých článků z jiných časopisů by mělo být co nejméně, aby výsledný časopis nebyl nakonec jen jakýmsi jejich slepencem.

## Ankety a soutěže ve školním časopisu

Rozebírat podrobně jednotlivé náměty pro obsah školních časopisů vychrlené v předchozích odstavcích, by bylo příliš zdlouhavé a zdržující. Pro někoho, kdo se rozhodne časopis na škole vydávat, totiž není vůbec těžké naplnit zajímavě a smysluplně jeho obsah. Má k tomu také desítky schopných rádců.

Jestliže však některé z často ve školních časopisech používaných námětů stojí za krátké zastavení, pak jsou to anketa a soutěž. Obojí je důležitým prostředkem, jak udržovat neustálý kontakt se čtenáři školního časopisu, jak si získat (udržet) široký zájem a podporu mezi čtenáři. Pro mnohé z nich je to nejschůdnější možnost, jak časopis na škole také spoluutvářet.

Anketa se jen zdánlivě jeví jako snadná záležitost. Má-li však být její používání pro školní časopis účelné a efektivní, musí mít její autoři (redaktoři) dobře promyšleno nejen, na co se v ní zeptat, koho, kdy a jakým způsobem. Měli by totiž zároveň už dopředu mít představu, jak ji následně zpracují a vyhodnotí.

Používat lze **ankety výběrové**, ve kterých jsou redaktoři (s diktafony, či bez nich) dotazovány předem vytypované či náhodně vybrané osoby. Jejich předností je aktuálnost a možnost uplatnění i širších odpovědí. Redaktoři je dokonce mohou provádět i mimo vlastní školu. Pokud to není jen „uzavřená anketa“ (například pouze mezi učiteli, mezi kuchařkami, žáky první třídy atd.) je vhodné dát ve výběrové anketě slovo alespoň deseti (především dle věku a zájmů) různým dotazovaným.

**Anketa široká je více objektivní**, ale také mnohem náročnější na provedení a zpracování. Pro účely školního časopisu se jeví jako nejvýhodnější a nejefektivnější **provedení jediné celoškolské mnohaotázkové písemné ankety**, jejíž výsledky jsou postupně zpracovávány a otiskovány v několika po sobě následujících číslech školního časopisu třeba po celý školní rok. K provedení takové ankety je samozřejmě nejpodstatnější výběr a sestavení přibližně dvaceti smysluplných a skutečně zajímavých (přesně formulovaných) otázek. Přitom by měly mít převahu otázky s předem připravenými variantami odpovědí (např. „Jak se ti líbí na naší škole? a) jsem rád, že chodím právě do ní; b) je mi jedno, do které školy chodím; c) raději bych chodil do jiné školy“), či ty omezující délku odpovědí (např. „Uveď své dva nejvíce oblíbené vyučovací předměty“ apod.) Ve svém vlastním zájmu by se redakce měla vyhýbat většímu množství zcela otevřených anketních otázek (např. „Jak by podle tebe měla vypadat ideální škola?“), které jsou náročnější na celkové vyhodnocování a následné vyslovování nějakých konkrétních závěrů.

Pro redakci je navíc výhodné využít přímo tuto celoškolskou anketu také k nějaké otázce na téma školní časopis. (Např. „Jsi spokojený s tím, co nabízí náš časopis? a) ano velmi; b) spíše ano; c) jen částečně; d) spíše ne; e) vůbec ne,“ nebo „Co by se mělo změnit v našem časopisu?“ apod.) Tématem otázek by však neměla být pouze škola. Lze se například ptát také na sport („Kterého českého sportovce nejvíce obdivuješ (a proč)?“ nebo hudbu („Kdo je tvůj nejoblíbenější domácí zpěvák, zpěvačka, skupina?“). Prostě na cokoliv - záliby, budoucí povolání, způsoby trávení volného času, zkušenosti s kouřením, oblíbený televizní pořad nebo jídlo,...

Důležité pro takovou obří anketu, ze které budou zveřejňovány časopisem výsledky po několik měsíců, je, aby většina pokládaných otázek nebyla časově omezena a odpovědi byly použitelné i po určitém čase. O provedení ankety na prvním stupni základní školy stačí požádat třídní učitelky, ve třídách vyšších lze ke spolupráci získat například vyučující občanské výchovy. Není přitom nutné, aby byla tato celoškolská anketa provedena v jeden den současně ve všech třídách.

Použitelných otázek pro žákovskou anketu existují stovky. Tak například: „Co ti na naší škole chybí nebo by se v ní mělo změnit? (k žákovským odpovědím ve školním časopisu by se měl vyjádřit ředitel školy), „Proč bys chtěl být učitelem (dospělým)?“, „Co ti nejvíce vadí na dospělých?“ a „Jsi majitelem kouzelného prstenu, který ti splní jedno přání. Co to bude?“, „Koho si nejvíce vážíš a proč?“, nebo třeba „S kým bys chtěl setkat a proč?“ A když snad dojdou nápady tvůrcům časopisu, stačí se na vhodný anketní dotaz zeptat přímo čtenářů, třeba formou ankety...



**Školní časopis si může hodně čtenářů získat také řadou možných soutěží.** Přitom nemusí jít pouze o soutěže „znalostní“, kdy čtenáři hledají správné odpovědi na zveřejněné soutěžní otázky. (Vedle monotematických kvízů je výhodnější připravit sérii soutěžních otázek najednou z různých oblastí - tedy současně například z historie, sportu, ze světa hudby, počítačů atd.) Oblíbené jsou soutěže o správné doplnění lušťovek (třeba i cizojazyčných), nebo soutěže v poznávání známých osobností (třeba i učitelů) na fotografiích z mládí.

Redakce může připravovat rovněž soutěže „dovednostní“. Čtenáře lze například vyzvat, aby napsali krátký příběh (báseň) s použitím zadaných slov, nebo z předem dané první a poslední věty příběhu, nebo aby každá věta (slovo) příběhu začínala na jedno stanovené písmeno, atd. Soutěžit se může také o nejzajímavější příspěvek na stanovené téma - třeba, jak bude vypadat škola za sto let apod., s tím, že všechny zdařilé příspěvky budou v časopisu zveřejněny a jejich autoři (nejlepší z nich) získají nějakou drobnou odměnu.

Žáci mohou rovněž kreslit pro časopis obrázek na nějaké konkrétní téma, například i obrázek (logo) pro titulní stranu dalšího čísla školního časopisu. Nebo mohou také soutěžit v tom, komu se podaří k otištěnému obrázku vymyslet nejuvitnější doprovodný text apod. V jednom čísle by však nemělo být příliš mnoho takových soutěží najednou. V podstatě stačí jen jedna - dvě.

Některé soutěže mohou být dokonce celoroční a jejich výhodou je, že tím lákají žáky školy o časopis se pravidelně zajímat (kupovat ho). Například lze v každém čísle tisknout vždy jen určitou část obrázku a vyzvat čtenáře k soutěži o správné sestavení celého obrázku. Aby se jim to podařilo, budou nejprve muset vlastnit všechna čísla, ve kterých je rozstřížený obrázek zveřejňován...

Školní časopis se navíc může na svých stránkách stát také vyhlášovatelem a spoluorganizátorem (nebo jen propagátorem) různých sběrových a oblíbenostních soutěží, nebo i soutěží jako jsou „Miss(ák) školy“ apod.

## Vnitřní uspořádání a sestavování časopisu

Přehledné a logické uspořádání vnitřního obsahu školního časopisu je jeho důležitou součástí. Pokud již má redakce vyřešenu otázku velikosti nákladu (bude o ní řeč později) a způsob množení časopisu, stojí za pozornost správné uspořádání připravených příspěvků do časopisu. Po titulní straně, která by měla obsahovat všechny náležitosti (vedle názvu a typu tiskoviny se často zapomíná na datum vydání, číslo a ročník časopisu), by měly následovat aktuální informace typu „co, kdy, kde“ a případné oslovení čtenářů redakcí časopisu. V přední části časopisu by měly dostat přednost příspěvky vyjadřující konkrétní a aktuální názory na dění ve škole či v jejím okolí, rozhovory či ankety. Stránky přinášející volnější zábavu (lušťovky, kvízy, vtipy, informace o oblíbených hudebních skupinách či hercích apod.) by měly mít své stálé místo až ve druhé části časopisu. Také pro sport je vhodné najít nějaké stálé, pro zájemce rychle vyhledatelné místo (např. až v samotném závěru časopisu). **Nechaotické stabilní uspořádání školního časopisu je stejně jako u kterékoliv jiné prodávané tiskoviny znakem její dobré úrovně.**

Pozornost tvůrců školních časopisů samozřejmě zaslouží také sestavování a vzhled jednotlivých stran. Efektivní zaplnění skutečně všech a celých stran není vůbec jednoduché. Ideální by bylo, aby si každý redaktor dokázal své příspěvky (rubriky) rozvrhnout a připravit tak, aby vyplňovaly vždy celou stranu. Problematické bývá především sestavování stránek z různorodých neredakčních příspěvků ostatních žáků. Jednoduchým dobře fungujícím řešením tohoto miniproblému je **neúplně zaplněné stránky dorovnávat** dodatečně například kresbami či obrázky. K tomu je zapotřebí šikovný redaktor - výtvarník. Pomoci si lze samozřejmě také slepováním připravených příspěvků do jednotlivých úplných stran. Trochu složitější už je zvládat přípravu jednotlivých úplných stran (celého časopisu) v počítači, což dobře ví každý, kdo něco podobného zkoušel a neživí se tím. Především v začátcích školního časopisu však úplně postačuje kombinace metody slepování a kreseb.

## Vzhled a množení časopisu

Školní časopis mohou tvořit „dva ručně psané a sepnuté listy“ množené na vlastní školní (či vypůjčené) kopírce na tradiční bílé, nebo jinak barevné (obarvené) papíry. Může ale také klidně jít o desítky na počítači připravených stran, které následně rozmnoží některá tiskárna. Může jít o časopisy „černobílé“, či barevné (ať už se o to dodatečně postará zručný kreslíř obyčejnými fixy, nebo prostě původní barevný tisk). Může jít o časopisy maličké (např. formátu A 6), které se vejdou jejich majitelům do kapsy, nebo třeba o „rudoprávovskyy veliké“ (A 3), které jsou zase výhodnější pro obří obrázky a kresby. **...Školní časopisy prostě mohou být takové, jaké si jejich tvůrci sami umyslí, takové, pro jejichž tvorbu jsou k dispozici prostředky a pomocníci, ale především takové, pro jaké si jejich tvůrci dokáží najít čas.**

Podstatnou roli přitom hrají samozřejmě finance a případní sponzoři. Co je redakci platné, že několik týdnů připravovala krásný mnohastránkový časopis, když ho již nedokáže nabídnout všem potenciálním zájemcům na škole i mimo ni. Problémy nastanou hlavně, pokud by náklad časopisu měl tvořit víc než jen pár desítek kusů, což je u průměrně velkých škol více než pravděpodobné. Dělat však školní časopis jen pro každou třídu jeden není zrovna nejlepší řešení...

Možnou cestou jak si nezavařit vlastní školní kopírku (již tak jistě hojně využívanou všemi učiteli školy) je pokusit se ve svém okolí najít nějaký jiný způsob množení, nejlépe přímo tiskárnu. Oficiální cena tisku je samozřejmě za prodej časopisu utrženými penězi (pokud předpokládáme cenu do 10 Kč za číslo časopisu) školou neuhraditelná. Pokud se ovšem nepodaří redakci (škole) získat na množení časopisu nějakého šikovného sponzora. Ideálním spolufinancovatelem množení časopisu je samozřejmě přímo ona tiskárna. V tom případě se školní časopis dostane na skutečně každého zájemce. Jediným možným zádrhelem (pokud máme vyřešenu onu finanční stránku tisku) se může stát jen určitá časová prodleva, která zákonitě vznikne tím, že na škole připravený originál časopisu musí být tiskárně předán, tam si na něj musí najít čas mezi ostatními (nutno dodat, že finančně vždy lukrativnějšími) zakázkami tisku a nakonec je třeba vytištěné časopisy opět třeba dostat do školy. K tomu je samozřejmě zapotřebí také kus diplomacie a asi také štěstí na ty správné lidi.

Uvedená možnost množení časopisu v nějaké tiskárně však nic nemění na skutečnosti, že pro školy je dnes (a také v nejbližší budoucnosti to tak zřejmě zůstane) nejběžnějším používaným rozmnožovadlem časopisu školní kopírka.

## Velikost nákladu a způsob distribuce školního časopisu

Velikost nákladu školního časopisu musí být samozřejmě přímo úměrná čtenářskému zájmu o něj. Ten se zase přímo odvíjí od obsahu časopisu. Úspěšný časopis, o kterém je vlastně celé toto povídání, je všem otevřený, obsahově nabitý a pestrý časopis, který bere za svůj většina žáků školy. Takový časopis chce vždy vlastnit (bereme-li ohled na rodinnou provázanost řady žáků) zhruba polovina žáků školy, někdy dokonce ještě víc. Když k tomuto počtu přičteme ještě pár desítek čísel navíc jako rezervu pro zaměstnance školy, archiv školy, její hosty, současné i budoucí možné sponzory, městský úřad či místní knihovnu, sousední školy, či školy také vydávající časopis a vůbec kohokoliv, s kým vstoupí škola v nejbližších dnech a týdnech do kontaktu, dostaneme se k ideálnímu využitelnému nákladu školního časopisu. Výhodou takového nákladu, který umožňuje, aby ho vlastnili všichni zájemci, je, že se v tom případě školní časopis stává velice dobře využitelným i ve vyučování, obzvláště v nižších třídách. U soutěží a různých anket se navíc dají vhodně využívat i kupóny přímo tištěné v časopisu. **Dostatečně velký náklad školního časopisu naplňuje podmínku, že jde skutečně o „časopis všech žáků školy“.** Dostat svůj příspěvek do takového školního časopisu s velkým nákladem je pro samotné žáky samozřejmě mnohem víc motivující!

S velikostí nákladu úzce souvisí také způsob distribuce časopisu k zájemcům. **S větším nákladem časopisu jsou spojeny také větší problémy s distribucí.** Časopisy s malým nákladem škola většinou poskytne pro každou třídu (a redaktora) jeden a se zbytkem už není problém školu o přestávce „nějak oběhnout“. **Rozdělování časopisů s velkým nákladem by mělo být především rychlé a efektivní.** Lze samozřejmě využít prodej pomocí redaktorů - kamelotů, či nějakého stánku se školními časopisy, na který se upozorní třeba ve školním rozhlase. Využíváno může být rovněž celoroční předplatné školního časopisu. (To však lze doporučit pouze u zavedeného časopisu, který vychází skutečně pravidelně.) Především u větších škol **není rozhodně vhodný prodej časopisu jen z jednoho místa.**

Použitelným způsobem distribuce je ten s využitím třídních učitelů (u vyšších ročníků samozřejmě i určených žáků z každé třídy). Jeho výhodou je rychlost a výborná zpětná vazba o tom, ve které třídě je o časopis jaký zájem, což je dobré vědět pro příští vydání. Z jednoho místa (např. sborovny) si ráno do svých tříd každý třídní učitel (určený žák) odnáší už redakcí připravený počet kusů časopisu podle prodeje předchozího čísla v oné třídě. Při předávání utržených peněz z prodeje časopisu (do několika dní) na téže výchozím distribučním místě tento distributor oznamuje, pro kolik časopisů si ještě navíc musel přijít (zájem byl tedy větší než počet kusů, které si původně odnesl), nebo naopak neprodané časopisy vrací a příště jich tedy dostane právě o tolik méně.

Pokud dojde k výraznějším změnám v obsahu a vzhledu školního časopisu, může se také výrazně změnit i zájem o školní časopis. Nejen v tomto případě **lze vhodně využít předběžný průzkum,** jaký bude o časopis zájem. Pokud dobře funguje nástěnka školního časopisu (reklama na nové číslo), jsou žáci (čtenáři) již předem informováni, co v časopise najdou, lze oběžníkem po jednotlivých třídách školy celkem snadno zjistit přibližný počet časopisů, který se na škole asi prodá. Tomu se samozřejmě následně i přizpůsobí náklad, v jakém bude časopis rozmnožen.

Zajímavým způsobem, jak zvýšit náklad a rozšiřovat školní časopis (využitelným především v menších obcích s jednou školou), je distribuovat po vzájemné dohodě s místním obecním úřadem vlastní časopis také jako součást (přílohu) jimi vydávaného zpravodaje obce (města).

## Jak často vydávat školní časopis?

Je pravda, že základní otázkou zůstává, jaký školní časopis a zda vůbec. Frekvence vydávání časopisu není ale zcela bezvýznamná. Především v období krátce po vzniku časopisu na škole dokáží jeho tvůrci stíhat docela pěkná čísla časopisu dokonce měsíčně. Pokud však časopis ve svém vývoji neustrne, neustálé vylepšování jeho obsahu i vzhledu si od jeho tvůrců žádá mnohem větší množství stále kvalitnější práce. Jestliže navíc tvorba školního časopisu nemá všem zainteresovaným vzít jejich veškerý volný čas, ustaluje se četnost vydávání po několika letech zpravidla na třech až šesti číslech za školní rok.

Pro četnost vydávání časopisu na škole neexistují samozřejmě žádná povinná pravidla. Lepší je vydat méně, ale kvalitně připravených plnohodnotných čísel, než vydávat některá z čísel jen „jako další zářez“ k již vydanému počtu školních časopisů. I přesto **je však vhodné pokusit se o pravidelnost vydávání časopisu**. Školní časopis se například dá vydávat čtvrtletně, tedy jako čísla podzimní, zimní, jarní a letní, s tím, že pokud jeho autoři mají sílu, čas a chuť, mohou tato 4 čísla za rok ještě rozmnožit o nějaký ten „monotematický speciál“ (či přílohu) navíc. Zvláštní číslo školního časopisu lze například vydat u příležitosti kulatého výročí školy, školní akademie, Vánoc, Dne Země, nebo třeba „jen“ k problematice drog apod.

Přestože školní časopis jeho tvůrce neživí a ti tedy nejsou přímo závislí na počtu prodaných výtisků, měli by jeho čtenáři (vždyť to jsou navíc jeho spolutvůrci, kteří čekají, co právě z jejich příspěvků se v časopisu nakonec objeví) být vždy dobře informováni, kdy nejbližší číslo vyjde. Neocenitelným pomocníkem v tom může být již zmiňovaná zvláštní nástěnka školního časopisu (ještě o ní bude v dalším textu řeč) nebo školní rozhlas.

## Školní časopis není zadarmo

Vydávání školního časopisu, zejména jeho rozmnožování vyžaduje nemalé finanční prostředky. Relativně malá velikost nákladu školního časopisu zřejmě nikdy neumožní, aby byl časopis ziskový, a to i když si jej jeho čtenáři kupují. Takže i při ceně pohybující se podle rozsahu čísla v rozmezí od 3,- do 7,- Kč je nutné najít další prostředky. Tyto peníze bude asi těžko moci dávat škola ze svého rozpočtu (ať už z jeho části distribuované školským úřadem či z obecních prostředků), jako mnohem výhodnější se jeví vést **celé financování časopisu** (tedy nejen výdaje, ale i příjmy) **přes účetnictví rodičovské organizace** pracující při škole. Rodiče jistě pochopí přínos časopisu pro všechny děti na škole a nebudou mít tedy výhrady proti financování jeho schodku. Navíc právě z rozpočtu SRPDS (či jiného občanského sdružení rodičů) je možno hradit i věcné odměny pro dětské tvůrce časopisu i ceny do nejrůznějších soutěží časopisem organizovaných.

Cestou, jak získat peníze, je i nalezení nějakého ochotného **mecenáše**. Zejména menší sponzoři, kteří uhradí výdaje třeba jen na část jednoho čísla, se dobře získávají z řad podnikatelů - rodičů některého z žáků školy, obzvláště když vědí, že jejich sponzorování čísla bude zřetelně zveřejněno. Ostatně reklama ve školním časopise může být motivem i pro další drobné místní podnikatele. Známe ovšem i případy, kdy agilní redaktori našli pro svůj časopis stálého sponzora, například jeden ze školních časopisů je finančně podporován známým českým pivovarem.

Velikou šanci představují i nejrůznější **granty a zpracování projektů**. Program Extra, který v minulosti garantovalo ministerstvo školství, se transformoval do okresních programů rozvoje základního a středního školství. V těchto programech je rozhodně možné zúčastnit se s projektem požadujícím finance nejen na věcné výdaje vydávání časopisu, ale i na část vybavení redakce (například diktafony), a dokonce i na odměnu pedagogovi, který se tvorbě časopisu s dětmi věnuje - nejlépe formou dohody o provedení práce. Prostředky na dohodu na provedení práce by bylo možno získat i z nejrůznějších fondů pro volnočasové aktivity s dětmi, které vytvářejí v poslední době obce pro práci dětských organizací i pro školy. Vzhledem k velkému výchovnému záběru školního časopisu by stálo za pokus vytvořit projekty i pro stále častější programy protidrogové prevence či obecně prevence kriminality. Chtěli bychom připomenout i minigranty Open Society Fund (s dotací až do 10 000,- Kč) či jiné možnosti nabízené jinými nadacemi. **Obecně platí, že stojí za to opakovaně zdokonalovat své projekty a pokoušet se s nimi stále znovu uspět.** Jednak si tím systematizujete své zkušenosti a představy (což někdy umožní zkvalitnit Vaši práci, i když není projekt přijat), jednak postupně zpřesňujete jejich argumentaci a verbální vyjádření, a tak zvětšujete pravděpodobnost svého úspěchu.

Závěrem této kapitoly je určitě třeba uvést, že jsme přesvědčeni, že by školní časopis, i když se podaří hradit jeho rozmnožování z nejrůznějšími způsoby získaných prostředků, neměl být pro své čtenáře úplně zdarma. Ztrácí totiž potom pro své čtenáře hodnotu. A i jeho vydavatelé nedostávají dostatečnou zpětnou informaci, zda se jim podařilo dílo, pro jehož získání jsou žáci ochotni oželeť nějakou tu korunku ze svého kapesného. Navíc takto získané prostředky lze vždy zpětně vrátit do časopisu - třeba do cennějších odměn pro dopisovatele a soutěže nebo do lepšího vybavení redaktorů.

## Práce s redakcí a cenzura školního časopisu

Školní časopisy lze rozdělit na ty, které si vydávají samotní žáci (studenti), a ty, ve kterých se více angažuje i samotná škola. Dosavadní zkušenosti celkem jasně ukazují, že **bez aktivnější pomoci dospělých není školní časopis při životě dlouhodobě udržitelný** dokonce ani na školách středních, natož základních! Ani tato skutečnost, by však neměla odradit pedagogy školy, aby - v případě, že budou osloveni nějakou „divokou“ (zespoda vzniklou) redakcí - těmto dětem dle svých možností nepomohli. Nejžádanější pomocí bývá především jazyková korektura textů. Takováto „první pomoc“ se nakonec může ze strany osloveného pedagoga (školy) rozvinout i v zásadnější dlouhodobější spolupráci na trvalejším školním časopisu.

Redakce každého časopisu musí mít samozřejmě předem dohodnutý systém a organizaci práce na jeho tvorbě. Zkušenosti z této oblasti mají dosud existující školní časopisy nejrůznější. Největší brzdou pro fungování školního časopisu není pro redakci, když na škole nemá k dispozici svou redakční místnost s počítači či vlastní kopírku, ale především čas! Přestože **určité možnosti scházení se v době vyučování existují** (např. ve volitelném předmětu „cvičení z českého jazyka“, či „praktikum práce na počítači“ a poměrně vstřícně se ke školním časopisům staví nejmladší vzdělávací program „Národní škola“), **provést všechny práce spojené s tvorbou školního časopisu nelze jenom ve vyučování rozhodně stihnout**. Samozřejmě pokud má vyjít více čísel ve školním roce. Na škole, kde časopis má širší podporu pedagogického sboru a především přímo u vedení školy, je samozřejmě výhodné najít nějaký způsob, jak dostat aspoň hodinku pro práci s redakcí přímo v rozvrhu školy. Pokud tomu tak není, **je výhodné nějaký pevný termín schůzek redakční rady stanovit**.

Na společných setkáních redakce by se mělo především dohodnout, kdo na čem bude pro nové číslo časopisu pracovat, způsob provedení a termín odevzdání příspěvků k sestavení časopisu. Potřebné jsou rovněž redakční diskuse na téma, co v časopise zlepšit, změnit, jak vyhodnotit tu či onu čtenářskou anketu nebo soutěž, ale i diskuse nad již rozpracovanými příspěvky, hledání dalších vhodných témat pro redakční příspěvky apod. A v neposlední řadě je potřeba dohodnout, co z „redakční pošty“ (z mimoredakčních příspěvků) do časopisu použít a jak. V každém případě se do práce redakční rady promítá vybavení školy. Pokud má škola počítačovou učebnu, měla by do ní mít redakce po vyučování přístup. **Pěkný časopis lze však připravit i „jen“ s využitím psacího stroje a ručně připravenými stránkami**, nebo kombinací všech zmiňovaných metod dohromady. Samozřejmě, že důležitou roli přitom sehrávají časem získávané zkušenosti a dovednosti.

**Role pedagoga(ů) při práci s redakcí** je velmi různorodá a není vůbec snadná. Dospělý by měl být rozhodně garantem správného používání českého jazyka v časopise, garantem jeho pestrosti a otevřenosti, garantem správné dělby a organizace práce v redakci, garantem svobodného (ale zároveň slušného a objektivního) vyjadřování se všech přispívatelů, garantem dokončení všech prací na časopisu až po jeho vydání. Přitom **způsob zasahování do žákovských příspěvků nikdy nesmí být ve smyslu jejich přepracování či přímo cenzury!** Je velmi pravděpodobné, že dříve nebo později se objeví na redakčním stole i nějaký - obsahově či jazykově - „závadný příspěvek“. V takovém případě je vhodné jej s jeho autorem (redakcí) prodiskutovat a usměrnit ho do přijatelných mezí. **Kritického tónu žákovských příspěvků se není třeba bát! Naopak, vlastní názory přispěvatelů školních časopisů je třeba vítat a podporovat!**

Pozornost při práci s redakcí si rozhodně také zaslouží **způsob psaní textů** časopisu na psacím stroji či v počítači. Již od začátku je redaktory třeba vést k správnému používání mezer ve větách a mezi nimi. (Například, že pauza patří za každou čárku ve větě a už nikoliv před ni, nebo že používané znaky jako otazník, vykřičník, tečka, dvojtečka se dělají (bez mezery) ihned za posledním slovem, nebo kdy dělat mezery při používání uvozovek či závorek apod.) Tato pevná pravidla pro psaní textů lze jednoduše okoukat z profesionálních tiskovin.

Pokud jde o výše zmiňovanou pestrost časopisu, jde o to, neustále redakci připomínat, že by si v něm měl možnost najít každý jeho čtenář to, co právě ho zajímá. V redakci bývají totiž logicky

silněji zastoupeni starší žáci, kteří pod tlakem svých spolužáků neustále tíhnou k „náročnějším příspěvkům pro starší“, přitom průměrný čtenář časopisu na základní škole chodí do páté třídy...



## Schránka a nástěnka školního časopisu

Zřejmě nenahraditelným pomocníkem každé redakce školního časopisu je schránka na příspěvky, vzkazy, anketní odpovědi, čtenářské soutěže a samozřejmě na průběžné připomínky a náměty od čtenářů časopisu. Pokud má být časopis skutečně časopisem všech žáků školy, musí být nějakou cestou zabezpečena stálá možnost podílet se na jeho tvorbě také pro ostatní žáky - neredaktory. K tomuto účelu se jako ideální jeví právě zvláštní **schránka školního časopisu umístěná na dobře viditelném a přístupném místě školy**. Pokud je nápadně označená a nachází se navíc přímo u speciální nástěnky školního časopisu, a to někde, kudy prochází každý den všichni žáci školy, je to řešení zřejmě nejlepší. Přestože se ve schránce mohou objevovat často i nepoužitelné příspěvky a nápady, je důležité do schránky nahlížet a to použitelné z ní do časopisu využívat. V časopisu by se nakonec měly objevit příspěvky od co možná největšího počtu žáků školy, i když to někdy může být na úkor neotištění úplně všech příspěvků od některého velmi schopného redaktora.

Jako výborný komunikační prostředek s žáky školy se navíc osvědčila rovněž už zmiňovaná **nástěnka školního časopisu**. Ta může sloužit jako pestrá reklama na chystané číslo časopisu. Mohou se na ní objevovat aktuální vzkazy a výzvy pro čtenáře časopisu, po určitém čase třeba správné odpovědi na nějaký kvíz ze školního časopisu, či vylosování (odměnu získávající) čtenáři z nějaké soutěže. Pokud časopis vychází jen v malém nákladu a nemají si ho tudíž možnost zakoupit všichni možní zájemci, dají se na takové nástěnce jednotlivé strany časopisu třeba na nějakou dobu vystavit, stejně jako ty příspěvky (obrázky) ze schránky, které se již do časopisu nevešly. Jako výborná okamžitá odměna pro žáky, kteří se do školního časopisu prosadili svými příspěvky, a současně jako skvělý způsob motivace i pro všechny další slouží vždy aktualizovaný seznam těchto žáků právě na této nástěnce.

## Motivace pro zapojení žáků do tvorby školního časopisu

Hlavní motivací žáků na spolupráci školního časopisu (ať už přímo v redakci, či jako nepravidelných přispívatelů) je samozřejmě jejich vlastní potřeba smysluplně vyplnit svůj volný čas a především snaha prosadit se. Pro práci ve školním časopisu může některé jednotlivce motivovat také zájem o novinářskou profesi ve smyslu dalšího možného směřování v životě. Obzvláště v začátcích není potřeba žáky k aktivní práci pro školní časopis příliš pobízet. Touha najít v časopisu také své jméno a aktivně ovlivnit jeho obsah je pro většinu žáků velmi lákavá. Dříve nebo později se však na stránkách školního časopisu samy prosazují především výraznější osobnosti, které časopis dokáží posouvat výrazně vpřed. Hrozí však možnost, že se tím časopis začne pro ostatní obvyklejší žáky „uzavírat“ a vzdalovat se jim, což je rozhodně chyba.

Každoroční nový přísun osobností do redakce časopisu je zabezpečen přirozeným stárnutím a dozráváním žáků. Jakmile se však školní časopis stane po čase běžnou „každodenní“ součástí školy a života v ní, **je výhodné mít po ruce nějaké metody, jak zabezpečit trvalý zájem žáků - neredaktorů časopis spoluutvářet.** Samozřejmě, že lze i tady využít udělování tradičních odměn a pochval na vysvědčení. Daleko více motivující jsou však okamžité drobné odměny za konkrétní příspěvky do některé z rubrik či soutěže a následné zveřejňování jmen těch aktivních nejen přímo v časopisu, ale třeba i na nástěnce časopisu či ve školním rozhlase. Vítanou a jednoduchou odměnou může být pro čtenáře také poskytnutí dalšího čísla (či rovnou celoročního předplatného časopisu) zdarma.

Výborným způsobem celoroční motivace k přispívání do školního časopisu může být **soutěž o „Psavce školy“** (či jinak nazývané prestižní ocenění), ve které se během jednoho školního roku sčítají každému přispívateli body za jeho články či jinou tvorbu v časopisu. Systém bodování musí být jednoduchý a předem zveřejněný. (Např. 1 řádek „prózy“ = 1 bod, 1 verš básničky = 1 bod, nakreslený obrázek = 10 - 30 bodů podle jeho velikosti, 1 řádek vlastní lušťovky = 1 bod, vlastní comics = 20 - 50 bodů podle jeho velikosti, atp.) Nejen snaha získat ocenění nejvyšší v této soutěži, ale především touha po „obyčejném umístění“ v tomto žebříčku, který je výhodné celoročně vyvěšovat po každém dalším čísle časopisu na jeho nástěnce, je fungujícím způsobem celoroční motivace k přispívání do školního časopisu. Obzvláště, když **při společném závěrečném hodnocení práce školy na závěr školního roku jsou zajímavě odměněni nejen ti, kteří se v žebříčku „Psavce“ objevili na místech nejpřednějších**, ale nějakou maličkostí třeba úplně všichni. Atraktivnější odměny (např. trička s logem školního časopisu či školy) mohou být „Psavcem“ vylosovány například pro „šťastných 10“ ze zmiňovaného žebříčku apod.

Ještě i jinou motivaci však vyžadují přímo členové redakční rady časopisu, kteří pro něj odvádějí také spoustu málo viditelné a časově velmi náročné práce (přepisování cizích příspěvků, sestavování jednotlivých stran, příprava a realizace anket a rozhovorů...). Těm samozřejmě vzniká logicky nárok na nějaké závěrečné odměny automaticky. **Oproti jiným žákům by však měli být redaktori během školního roku zvýhodněni i jinak.** Především by měli mít přednostně oni přístup na jakékoliv akce v obci či městě, na které může škola vyslat jen několik svých reprezentantů nebo které se konají v době vyučování. Měli by mít možnost nahlížet i do zákulisí nejrůznějších akcí školy apod. Škola by je (především pro usnadnění a věrohodnost práce mimo ni) měla vybavit speciálními „novinářskými průkazkami“ s fotkou a razítkem školy. Redakce by měla mít možnost pro svou práci (přednostně) využívat technické vybavení školy - především počítače, kopírku, psací stroje, fotoaparát apod., a to v případě potřeby i v době prázdninových dnů. Aspoň jeden diktafon by měl být redakci k dispozici stále. Žákovským redaktorům by samozřejmě mělo být umožněno účastnit se případných pracovních a inspiračních setkání s redaktory z jiných škol, případně s novináři profesionály.

## Využití počítačů k tvorbě školního časopisu

Blíží se doba, kdy budou počítače k dispozici žákům také na všech základních školách. (Tam, kde dosud žádný počítač nemají, trochu zaspali...) První nadšení z možného užívání počítačů k vydávání vlastního časopisu však brzy vystřídá zděšení, co všechno lze s jejich využitím dokázat, ale kolik to na druhou stranu stojí času.

Skvělá je především skutečnost, že **do počítače vepsané texty lze snadno následně přímo s redaktory (!) opravovat či jinak měnit**. Počítače (textové editory) dokonce umožňují některé chyby samy vyhledávat a navrhnout jiná (správná) řešení. Počítače rovněž dokáží různé technické finty, jako oboustranně zarovnávat texty, vpisovat je do vybraného množství sloupců, měnit velikosti a různé druhy používaného písma, hustotu řádků, nebo texty následně vkládat do různých známých či zrovna libovolně utvořených geometrických útvarů. V počítači lze samozřejmě rovněž kreslit obrázky, nebo používat již stovky předem vytvořených obrázků, kolem kterých je pak možno nechat napsané texty různě obtékat. Výhodou rovněž je, že se vše v počítači utvořené dá libovolně dlouho uchovávat a používat třeba až (také) někdy v budoucnu. Do počítačů jdou také vložit (naskenovat) k připraveným textům obrázky nakreslené ručně nebo třeba klasické fotky. Využívat lze také snímky získané pomocí kamery připojené k počítači. To vše se pak následně dá v počítači upravovat (zmenšovat, zvětšovat, dokreslovat...) a s použitím tiskárny u počítače vytisknout na vybraný formát papíru.

Možnosti počítačů jsou prostě výjimečné. Přitom výše uváděné dovednosti jsou pouhými drobkami ze skutečných možností a ty se navíc ještě každým dnem zvětšují! **Jejich užití k tvorbě vlastního časopisu na škole však vyžaduje také kus trpělivosti a učení se**. Pro začátek ale zcela postačuje naučit se dobře používat aspoň základní textový editor, tedy umět do počítače připravený text vepsat, hýbat s ním a pro další užívání si ho v počítači uložit. Následného poskládání textů za sebe a jejich vytištění z počítače na papír, se rovněž není třeba bát. Především zpočátku lze totiž časopis zdařile vydávat kombinovanou metodou, kdy je jeho část připravována pomocí počítače a zbytek jakkoliv jinak.

Nejvhodnější je naučit se k přípravě školního časopisu používat celou počítačovou učebnu a její veškeré vybavení. Obrovskou **výhodou počítačové učebny je, že může u počítačů současně pracovat vlastně celá redakce**, navíc do ní mohou redaktori přicházet i individuálně, podle vlastních potřeb a volného času. (To samozřejmě jen v případě, že se počítačová učebna na škole využívá běžně i po vyučování, což by mělo být pravidlem.) Někteří žáci - redaktori mohou dokonce (a bude jich stále přibývat) připravovat své příspěvky na vlastních domácích počítačích a k ostatním ve škole připraveným textům je jednoduše přenést z diskety. Pokud je na škole k dispozici pouze počítač jeden, může být k vpisování textů do něj pověřen zvláštní redaktor (dvojice redaktorů), která má s užíváním počítače již nějaké zkušenosti.

Využívání počítačů (nejmodernější techniky) k tvorbě vlastního časopisu je pro žáky nejen výbornou motivací k účasti v redakční radě, ale především dalším způsobem, jak si mohou rozšířit své dosavadní znalosti a dovednosti. Přestože lze školní časopisy úspěšně vydávat i bez využití počítačů, dříve nebo později se jistě stanou běžně používanou pomůckou na většině škol i k tomuto účelu.

## Ideální školní časopis

Ideální školní časopis je ten, který je svým vzhledem i obsahem **co nejvíce přitažlivý pro všechny své možné čtenáře**. Je to časopis takový, jaký si přejí jeho čtenáři - tzn. žáci školy, nikoliv samotní učitelé. **Míra zapojení žáků do jeho tvorby i všech ostatních prací spojených s jeho vznikem by měla být co možná největší**. Měl by navíc být **zcela otevřený** nejen pro úzkou redakční skupinku žáků, ale i pro všechny ostatní, obzvlášť pro žáky mladší. V jeho obsahu by mělo být **co nejvíce původních žakovských příspěvků**. Je to takový časopis, který **vychází pokud možno pravidelně, je obsahově vyvážený, bohatý a poučný, pestrý a různorodý**. Informace o dění ve škole v něm by měly být úplné. **Měl by obsahovat skutečné (chválící, ale třeba i ostré kritické) necenzurované názory** - převážně žáků - přispívatelů. Neměl by se vyhýbat jakýmkoliv vážným tématům a problémům, ale i humoru a zábavě. Přitom by však měl být **vždy objektivní, slušný, gramaticky správný, neměl by nikdy nikoho urážet**. Jeho obsah by měl být vždy **přehledně sestavený a pohodlně čitelný**.

Maximalisté z řad čtenářů mohou považovat za ideální školní časopis ten, který je barevný, tištěný na kvalitní papír, má obrovské množství stran, vychází aspoň jednou měsíčně - nejlépe s minimálním množstvím vynaložené práce (a když už, tak vykonávané na supermoderní technice školy) a ještě se rozdává zadarmo. Realisté však dobře vědí, že **ideální školní časopis je ten, který se na škole vůbec podařilo vydat a který si našel své čtenáře**. A přitom už vůbec není podstatné, že třeba začal původně vycházet jenom proto, že na sousední škole ho mají také... Kvalita školního časopisu v žádném případě není dána jeho technickým zázemím, ale mírou zapojení žáků do jeho tvorby, jeho čtenářským ohlasem a intenzitou prožitků, které všem svým tvůrcům a čtenářům přináší.

## Největší problémy školních časopisů

Celé dosavadní povídání už vlastně bylo o „největších problémech“ při vydávání vlastních časopisů na školách a způsobech jejich odstraňování. Ty problémy se samozřejmě liší podle toho, zda teprve časopis na škole vzniká, nebo už je „pouze“ udržován v chodu. Především je dobré znovu zopakovat, že vynikající technické (finanční) vybavení školy není jeho „majitelům“ nic platné, když jim chybí vůle zkusit to. Ať už je problémem při vydávání vlastního školního časopisu cokoli (a třeba o tom v této publikaci není ani zmínka), nikdy to **není problém nepřekonatelný**. Co víc, **mnohým se dá dokonce úspěšně předcházet**. Rozhodně je však třeba ještě na dva problémy upozornit. Jsou jimi únava s redakcí pracujícího kantora a nedostatek času, tedy věci, které spolu úzce souvisejí.

Tím prvním je únava, opotřebenost a jakési „**vyhasínání pedagoga**“, který byl dosavadním tahounem školního časopisu. (O „vyhasínání“ žakovských redaktorů i ostatních přispívatelů, a způsobech jak tomu čelit, už řeč byla.) Zatímco nových neopotřebených žakovských redaktorů je i na menší škole dost, s náhradou pedagogickou je to daleko horší. Obzvlášť, když se takový útlum dostavuje často až po mnoha měsících práce, kdy je daleko těžší pro někoho do té doby nezainteresovaného, práci převzít a navázat na ni. Kantoři, kteří jsou jen pasivními čtenáři školního časopisu, a nutno dodat, že takových je na školách, kde již mají časopisy víceletou tradici, naprostá většina, jen málokdy vůbec tuší, že školnímu časopisu takový nadšenec věnuje v průměru více než 10 hodin svého volného času měsíčně (v řadě případů je to však ještě mnohem více!) a co všechno práce u školního časopisu od tohoto kantora vyžaduje.

Když pomineme řešení typu báječné dovolené „někde na Kanárech“, které není zrovna realizovatelné, protože krize přichází v průběhu školního roku, a zavrhneme-li i „probuzení“ nějakou nerealizovatelnou finanční injekcí od vedení školy, nebo jednoduše přerušení práce na vydávání časopisu, přichází už do úvahy především předcházení tomuto stavu. Začít je potřeba od promyšlené a efektivní dělby práce s žakovskými redaktory (více úkolovat je než sebe), ale **nutností je navázat pro tvorbu časopisu na škole užší spolupráci s dalšími pedagogy, a to už od samého počátku!** A to je především otázkou vzájemné důvěry, respektu a přátelské pozitivní atmosféry v pedagogickém sboru (na škole).

Přitom vůbec nejde o to, aby všichni učitelé školy seděli současně odpoledne nad přípravou nového čísla školního časopisu. Finální tvorby časopisu se určitě nikdy nebudou účastnit více než (a to v lepším případě!) dvě až tři učitelé osobnosti. Je však potřeba získat si u ostatních kantorů nejen obyčejnou pasivní toleranci pro časopis, ale jejich aspoň jakousi minimální spoluúčasť. Jak toho dosáhnout však zůstává otázkou, na kterou není snadné odpovědět. Asi **jedinou možností je přesvědčit své kolegy o nesporných výhodách působení časopisu na škole a právě jejich potřebnosti být u toho**, spolupodílet se. Kromě možnosti seberealizace a zvýšení osobní prestiže u žáků školy, rodičů (učitelské prestiže vůbec) se jim dá nabídnout rovněž možnost propagace právě jejich aprobačních předmětů či soukromých zálib a dovedností.

Pracovnímu útlumu a opotřebenosti lze rovněž čelit přímou účastí na nějakých setkáních s jinými školními časopisy - s jejich tvůrci, nebo jen vzájemnou korespondencí a vyměňováním svých časopisů (zkušeností). Vhodné by rozhodně bylo, kdyby se vydávání časopisů na školách (její propagaci a podpoře) věnovala větší pozornost ve sdělovacích prostředcích a třeba i na samotném Ministerstvu školství. (Z dopisu pana učitele Petra Ondryáše ze ZŠ v Lichnově: „...v televizi jsem náhodou viděl pořad o výstavě školních časopisů. Udělali jste mi velikou radost zmínkou o našem školním časopisu. Překvapilo mě, že dokument sledovali i někteří mí kolegové, kteří snad teď došli k závěru, že školní časopis není tak úplnou zbytečností, jak se jim zdálo.“)

O nedostatku času, kterému dříve nebo později musí čelit každý kantor vydávající s žáky časopis (a to i když má k jeho tvorbě hodinu volitelného předmětu ve svém úvazku!) a jejímu předcházení, již byly 2 podstatné zmínky v předchozích odstavcích. Především jde o dobře **promyšlenou organizaci práce s žakovskou redakcí**. Je třeba se smířit s tím, že většinu činností spojených se

vznikem časopisu by měli provádět samotní žáci (o to důležitější je jejich výběr a motivace), bez ohledu na to, že výsledek není přesně takový, jakého by dosáhl dospělý. Je však třeba hledat co největší možnou míru samostatnosti žakovské redakce.

Kromě maximálního úkolování žakovských redaktorů je nutná spolupráce s ostatními pedagogy. O nutnosti širší podpory mezi ostatními kantory už řeč byla. **Je však důležité získat k rozsáhlejší spolupráci na vydávání školního časopisu ještě aspoň jednoho dospělého!** Školní časopis by totiž neměl stát a padat s přítomností (zdravím) jednoho učitele!

K šetření času může vedle efektivního využívání již získaných zkušeností a dovedností samozřejmě vést také využívání všech dostupných technických vymožeností. Problémem je, že učení se práci například s nějakým novým počítačovým programem a vůbec vylepšování školního časopisu stojí učitele i žáky zase čas! Každý z lidí, ať už žák nebo učitel, který se na tvorbě a vydávání školního časopisu výrazně podílí, se dříve nebo později dostane do časové tísně, kdy se musí rozhodnout jakým způsobem svou práci dělat jinak (efektivněji), nebo zda toho jednoduše nenechat úplně. Rozhodnutí musí učinit každý sám za sebe.

## **I vydávání školního časopisu podléhá zákonům(r. 98!)**

Jelikož školní časopisy vycházejí vícekrát za rok pod stejným názvem a mívají stejné obsahové zaměření, platí pro jejich vydávání stejná zákonná ustanovení jako pro jiný **periodický tisk**. Týká se jich zejména zákon č. 81/1966 Sb. o periodickém tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích ve znění pozdějších předpisů. Tímto zákonem je určena **povinnost vydavatele požádat příslušný orgán státní správy (příslušný okresní úřad) o registraci periodického tisku**. Za vydání rozhodnutí o této registraci je vydavatel povinen zaplatit správní poplatek ve výši 2 000,- Kč. **Zákon však zcela postrádá sankce za nedodržení této povinnosti!** To je zřejmě dnes ten pravý důvod, proč s vydáváním časopisu na školách nemají problémy i ty školy, které o tomto zákonu vůbec neslyšely... (Zároveň by však vydávání školního časopisu, pokud by mělo charakter živnostenského podnikání, mohlo podléhat i zákonu živnostenskému, kde se za vydání živnostenského listu vybírá správní poplatek 1 000,- Kč.)

Poněvadž však výše vzpomínaný zákon č. 81/1966 Sb. přes svou novelizaci v roce 1990 neodpovídá současným potřebám, chystá se jeho **náhrada novým zákonem**. Povinnosti vydavatele v něm budou omezeny na nezbytně nutnou míru. Bude mít zejména povinnost přihlásit konkrétní titul do evidence Národní knihovně České republiky, tato evidence by však měla být bezplatná.

Vydavatel bude dále povinen zajistit uvádění tiráže v zákonem stanoveném rozsahu. Určitě by bylo dobré již dnes upravit tiráž podle předpokládaných požadavků - zřejmě v ní bude nutné uvádět:

- a) název tisku a jeho periodicitu,
  - b) místo, datum a číslo vydání,
  - c) název, sídlo a IČO vydavatele, je-li právnickou osobou (škola právní subjektivitou, SRPDŠ apod.),
  - d) jméno a příjmení šéfredaktora a místo, kde lze uplatnit právo na opravu, odpověď či dodatečné sdělení
- a jako novinku také
- e) evidenční číslo titulu v evidenci Národní knihovny.

Poslední povinností určenou tímto zákonem bude bezplatně a na svůj náklad odvádět s každého čísla vydávaného časopisu stanovený počet výtisků určeným příjemcům, např. právě Národní knihovně (v návrhu je to 7 výtisků).

Tento nový zákon by tedy měl zjednodušit legislativní podmínky pro vydávání školního časopisu, zejména tím, že podle něj nebude třeba platit žádný jednorázový správní poplatek. Za porušení povinností vyplývajících z tohoto nově připravovaného zákona však bude možno na rozdíl od zákona současného ukládat dosti vysoké pokuty.

## **Kde hledat inspiraci pro školní časopis?**

Inspiraci k tvorbě (k obsahu, vzhledu atd.) školního časopisu je třeba hledat **v jakýchkoliv časopisech a novinách** prodávaných běžně ve stáncích s tiskem. Vždyť kdo jiný než profesionálové, kteří musí jít neustále s dobou a zájmem čtenářů, by měl znát ty fungující recepty na tvorbu a vzhled pro čtenáře atraktivních tiskovin, když ne právě lidé, kteří se tím každodenně živí? Vymýšlet v tomto ohledu pro školní časopisy za každou cenu něco skutečně nového a převratného (je-li to vůbec možné) je zbytečné a především zdržující.

**Stačí chodit (žít) s otevřenýma očima** a nějaké nápady jak vylepšovat školní časopis se vždy objeví. Když ne v hlavách samotných tvůrců, tak v hlavách čtenářů a spolupracovníků školních časopisů. Výbornou inspirací jsou pro každý školní časopis samozřejmě také časopisy jiných škol a jejich vzájemné vyměňování lze pouze doporučit. **Největší inspirací k napsání čehokoli do školního časopisu je pak pro každého jeho redaktora či jiného přispívatele život sám, jeho každodenní radosti i starosti.**



## Možnosti další spolupráce škol vydávajících časopisy

Jak již bylo uvedeno dříve, spolupráce škol vydávajících vlastní časopis je nejen možná, ale dokonce žádoucí. K nutnosti získávat nové zkušenosti a nacházet pro svůj časopis další inspirace, dojde velmi brzy každý, kdo se pro jeho tvorbu na škole rozhodne. Aby si školy mohly své časopisy a zkušenosti z jejich vydávání vyměňovat, je samozřejmě **potřeba o sobě vědět**. Základem tedy je, najít ve svém nejbližším okolí ty školy, které časopis mají. Podstatné přitom je nečekat, až se někdo ozve nám, ale být v tomto směru sami aktivní. Někdy pomůžou známí z jiné školy či pouhá náhoda, jindy je třeba hledat spřízněné duše pomocí okresních školských zpravodajů nebo s pomocí místních periodik či rádií. Naše zkušenosti ukazují, že školní časopisy lze dnes při troše snahy najít ve všech koutech České republiky i mimo ni.

Kromě obvyčejného vyměňování časopisů by se školy neměly bát setkávat a spolupracovat ještě aktivněji. **Setkání tvůrců školních časopisů** z řad žáků i pedagogů (spojené s výstavkou svých či jinak získaných školních časopisů) **jsou vždy velmi přínosná** a na místní úrovni celkem snadno zorganizovatelná. Spolupracující školy se v jejich organizaci mohou pravidelně střídat. Z takovýchto místních či regionálních pracovních setkání lze načerpat dostatek zkušeností a sil pro zdárné vydávání časopisu na několik měsíců dopředu. Jejich četnost se řídí potřebami zúčastněných. Úplně postačující je jedno až dvě takováto setkání za školní rok.

Organizace čehokoliv většího v oblasti předávání zkušeností a inspirací mezi školními časopisy nad rámec svého regionu vyžaduje daleko větší množství organizačních schopností, financí a především času. I tady však (dle našich dosavadních zkušeností) platí, že co si školy vydávající časopisy nevymyslí a nezorganizují samy, to prostě nebude.

Možností, jak dále podpořit ty školy, které již časopisy vydávají, a případně motivovat zájemce nové, je více. Na naši základní školu v Karviné jsou v tomto ohledu upřeny zraky mnohých, kteří se již s našimi dosavadními aktivitami v oblasti propagace a podpory vydávání časopisů na školách v minulosti setkali (a to se nám nepodařilo realizovat úplně všechno)... Jako velmi pozitivní bychom do budoucna viděli alespoň možnost každoročního zveřejňování seznamu všech fungujících školních časopisů v některém pedagogickém periodiku. Jestli k tomu (či čemukoliv jinému) nějak aktivně přispějeme přímo my a zda jsme se našimi dosavadními aktivitami (včetně vydání této publikace) již dostatečně nevyčerpali, ukáže až budoucnost.

## Seznam školních časopisů

Během posledních několika let se nám podařilo získat desítky titulů školních časopisů vycházejících na nejrůznějších typech škol nejen v naší republice. **Jsou mezi nimi tituly, které vycházejí pravidelně již hezkou řádku roků, ale i ty, které stejně rychle jak vznikly, také zanikly.** Rozsáhlý jmenný seznam školních časopisů jenom dokazuje, že k vydávání svého časopisu na škole není potřeba mít nějaký pokyn shora, tvorbu časopisu danou přímo jako vyučovací předmět apod. Přitom tento seznam není v žádném případě úplným seznamem dochovaných, či právě v této chvíli vydávaných školních časopisů. **Jde o takové tituly časopisů, které v současnosti (v lednu 2000) vlastníme.**

Jeho zveřejněním, chceme dodat motivaci těm školám, které s vydáváním časopisu dosud otálely a obávají se, že by časopis právě u nich nezvládli, nebo se domnívají, že v oblasti školních časopisů se není s kým radit a spolupracovat. Zároveň chceme tímto seznamem také poděkovat všem časopisům v něm uváděným (resp. konkrétním lidem v nich) za dosavadní spolupráci s námi na propagaci a předávání svých zkušeností.

## Doslov

Co dodat na úplný závěr? Především upřímné poděkování panu Čermákovi z ostravské tiskárny Grafie, panu Kopřivovi z časopisu Ratolest a pražské nadaci OSF. Díky jejich vstřícnému a pružnému jednání se publikace **Jak se dělá školní časopis aneb Školní časopisy pod lupou** již v roce 1998 dostala ke stovkám zájemců. To, že jste ji i Vy nyní (snad se zájmem) dočetli až sem, nejlépe svědčí o tom, že téma „školní časopis“ je stále dostatečně živé a zajímavé.

Po roce 1989 se totiž v našem školství zásadním způsobem otevřely možnosti, jak s mládeží pracovat jinak (netradičně), ne jak do té doby pravidelně stanovovala na svých sjezdech jedna strana... Po úvodní časopisecké euforii ovlivněné chybnou teorií, že kde nemají časopis, tam není dostatečná „demokracie“ a snaha (potřeba) pracovat jinak, se vše zklidnilo a časopis na škole již dostatečně prokázal svou opodstatněnost v daleko širších souvislostech. Není samozřejmě pravda, že školní časopis je jediným vhodným kritériem pro rozlišení škol, kde to s výchovou nejmladší generace pro život v podmínkách svobody a demokracie myslí skutečně vážně. Stejně jako nepostačuje ve škole pouze změnit postavení lavic, zavést slovní hodnocení, zrušit zvonění atp., **ani školní časopis sám o sobě není nepostradatelným všelékem našeho školství**. Přestože jsme známí jako velcí zastánci a propagátoři časopisů na školách, plně si to uvědomujeme.

Snažili jsme se tuto publikace sepsat a sestavit srozumitelně, stručně a přitom úplně. Věříme, že případné problémy a množství práce v ní zmiňované nikoho ze současných či budoucích tvůrců školních časopisů od jejich vydávání neodradilo. A že jsme podle Vás na něco přeci jen zapomněli? Možná. Kdo se však rozhodne na škole časopis vydávat či podporovat, nemusí dopředu vědět a umět úplně všechno. I tady totiž platí, že **kdo chce, ten se naučí**.

## Poděkování

Přestože jsme vycházeli při sestavování této publikace ze zkušeností mnoha desítek školních časopisů, zvláštní poděkování za informace z tvorby vlastních školních časopisů a vůbec za názory k této problematice si zaslouží účastníci čtyřdenního pracovního setkání „Školní časopis 1997“, které proběhlo v listopadu 1997 na ZŠ Mendelova v Karviné - Hranicích. Byli to:

**Martina Fišerová** za časopis **Alfonz** (ZŠ 8. května, Šumperk)

**Marie Hejnicová** za časopis **Čtení pod lavici** (ZŠ Řečická, Příbram)

**Pavel Hartman** za časopis **Hrst** (ZŠ Špičák I, Česká Lípa)

**Alena Hradílková** za časopis **Jižánek** (ZŠ Jih, Hradec Králové)

**Miluše Tothová** za časopis **Kaňka** (ZŠ Kostelec u Holešova)

**Dana Bobková** za časopis **Klobouček** (ZŠ Vinařská, Klobouky u Brna)

**Hana Musilová** za časopis **Malíček** (ZŠ Dr. J. Malíka, Chrudim)

**Dagmar Dohnalová** za časopis **Myšák** (ZŠ Kollárova, Prostějov)

**Zdeněk Portych** za časopis **Nahněš** (ZŠ Mendelova, Praha 11 - Háje)

**Ivana Hotová** za časopis **Oko školy** (Sport. soukromá ZŠ Litvínov)

**Jarmila Marcinová** za časopis **Osmáček** (ZŠ Kostelec na Hané)

**Růžena Kolková** za časopis **Paprsek** (ZŠ Vodňanská, Prachatice)

**Jaroslav Šedivý** za časopis **Podlavičník** (ZŠ Tř. 1. máje, Dobřany)

**Blanka Peterková** za časopis **Poškolák** (ZŠ Poniklá)

**Jan Darsa** za časopis **Puberták** (ZŠ Školní, Velké Březno)

**Jiří Sumbal** za časopis **Školní mixér** (ZŠ Alšova, Kopřivnice)

**Petr Ondryáš** za časopis **Školní svoboda** (ZŠ Lichnov u N. Jičína)

**Josef Kyncl** za časopis **Škrob** (ZŠ Krouna)

**Karel Hoff** za časopis **Tahák** (ZŠ M. Kudeřkové, Strážnice)

**Stanislava Coufalová** za časopis **Třesk** (ZŠ Morašice)

**Slávka Boučková** za časopis **Všímálek** (ZŠ Demlova, Jihlava)

**a jejich žakovští redaktoři.**

Závěrečné poděkování patří ale úplně všem, kteří na školách časopisy vydávají, přispívají do nich, nebo jejich existenci jakkoliv podporují.

**Všem školním časopisům - těm již existujícím i těm teprve vznikajícím - přejeme dostatek nápadů i elánu k jejich vydávání.**

**Pavel Wojnar & Bohumil Zmrzlík**